

fabrikerna som skall jobba på beställning kommer att ligga i Kina, Kambodja eller Afrika.

Frågan är hur stor skillnaden blir mot förr. Redan i dag finns ett företag med över en miljon arbetare i Kina, Foxconn, som arbetar på beställning från Apple i USA. De tillverkar de delar och produkter som Apple behöver. Med Andersons modell kommer denna typ av arrangemang att utökas till att gälla allt fler företag i USA och Västeuropa. Visst kommer en del av tekniknördarnas nya produkter att tillverkas i garage och små anläggningar med hjälp av nya automatiska printar och maskiner. Men när det gäller de stora fabrikerna i Syd kommer även fortsättningsvis jakten på lägre kostnader vara en realitet. Frågan är i så fall hur stor revolutionen är?

► Lars Magnusson är professor i ekonomisk historia vid Uppsala universitet.

KONSTARTERNA & MEDIER

Mikael Bök

Biblioteksaktivisten – Essäer om makt och bibliotek i informationssamhället

ARTEMISIA EDIZIONI

235 S. | ISBN 9789518904154

Book kräver makt åt biblioteken

Om den gängse bilden av bibliotekarien är en tystlåten, bokvagnsskjutsande, koftklädd varelse som viskande rekommenderar sommarläsning över en dammig disk är hon i Mikael Bööks värld snarare en it-kunnig, bildad, kämpande kraft i samhället. Bök, som kallar sig själv biblioteksaktivist, ser i bibliotekarien och biblioteken redskap för en samhällsomvandling i en humanistisk, humanitär, folkupplysande, egalitär och hållbar riktning. *Biblioteksaktivisten* består delvis av redan publicerade artiklar, bland annat från BiS (*Biblioteket i Samhället*), *Ny Tid* och *Nya Argus*, samt blogg-inlägg och mejlväxlingar med andra internationella biblioteksaktörer. En personlig betraktelse av biblioteken växer till en vision om hur världen skulle kunna bli en bättre plats tack vare biblioteken.

Bök berättar målande om sina erfarenheter av biblioteksutbyggnad i Afrika, från World Social Forums bibliotekssektion, och från kommunbiblioteksaktiviteter hemma i Finland. För honom är världens bibliotek den bästa garanten för medborgarmakt och individers samhällsinflytande. Bök pläderar för en fjärde statsmakt, en biblioteksmakt; bibliotekarien med sin (enligt Bök) sympatiska och okorrumpade yrkesetik borde bestämma mycket mer. Exempelvis bör bibliote-

ket ha kontroll över IP-nummerutdelning för att nätet ska bli friare; den internationella paraplyorganisationen för bibliotek, IFLA, borde ha sin hemvist i ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). Biblioteket borde ha vad Manuel Castells har kallat den informationella makten.

Jag kommer att tänka på Newman i Seinfeld, den där elake tjocke brevbararen som skryter om sitt yrke: "When you control the mail, you control information!" Om man byter ut "mail" mot "cyberspace" fångar det också det problematiska med Bööks vision. Påståendet om informationskontroll är nog sant på ett basalt plan, men världen är litet mer komplicerad och rymmer många starka aspiranter på cyberkontrollen.

Bööks visioner må vara storvulna men nog har han rätt i att det behövs en utopi att sträva mot för att nå viktiga delmål, som att biblioteken bör vara mer aktiva och delaktiga i de stora digitaliseringsprojekten. Men cynikern i mig undrar ändå vem som skulle vilja avlöna denna radikala, världsförbättrande, kritiskt tänkande, bildade biblioteksaktivist.

NÄR BÖÖKS NAMN dyker upp i e-postlistan och diskussionsforumet för bibliotekarien BIBLIST är det under den internationella, pricklösa, namnformen "Book" vilket känns passande: tron på bokens sprängkraft för att uppnå en bättre värld, den fria informationens vikt och bildningens kärnvärde är centrala inslag i hans credo. Som varje förespråkare för fri information skyr Bök privatiseringar som oundvikligen innebär begränsningar för fri och okontrollerad kommunikation för internetanvändarna. Han vurmar för Wikileaks och Bradley Manning och hade boken kommit senare hade säkerligen även Edward Snowden prisats. Bök är något spretigare än Rasmus Fleischer i *Boken och Biblioteket* (Inc förlag, 2011), men han har sannligen omvärldsbevakat internetutvecklingen och informationstillgångar och informationssäkerhet och bibliotekens roll sedan ett par decennier. Liksom Fleischer har han skarp blick för censur och maktens ständigt återkommande intresse av att undanhålla information. Han har helt rätt i att försvar för teknisk och praktisk öppenhet måste vara en inbyggd del av all biblioteksverksamhet.

Något som den finkänsliga kanske skulle kunna ta anstöt av är Bööks antydning att de flesta anställda och chefer på bibliotek inte har tillräcklig kunskap om biblioteksmaktens potential, utan agerar passiva hantlangare åt kommersiella företag. Okritiskt köper vi in stora databaslösningar där tusentals tidskrifter aldrig används och

slumpar därmed bort urvalsuppdraget. Ett av hans förslag på arbetsuppgift för bibliotekarierna är att skriva på Wikipedia: "Skulle inte biblioteket kunna betrakta Wikipedia som sin sak på samma sätt som läkarna försöker främja folkhälsan och domarna strävar efter att stödja rättsstaten?"

BÖÖK ÄR TEKNISKT à jour och ligger långt före många bibliotekariers nyvakna förälskelse i e-bokslån. Han inser att om biblioteken ska låna ut förlagens högst begränsade utbud av e-böcker, betalar de för ett lån som förlagen lika gärna kunde göra själva. Förlagen fakturerar biblioteken orimligt högt – 20 kronor per lånad bok – och skattebetalarna betalar via biblioteksbudgeten. Detta är något som det visserligen kämpas mot i Svensk Biblioteksforening, men denna smygprivatisering av biblioteksbudgetarna talas det inte tillräckligt mycket om.

Biblioteksaktivisten är en bok som bör läsas på landets alla, numera många, biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningar. Biblioteken har makt. Låt oss diskutera vilken, och hur den ska användas och utvecklas.

► Ida Westin är bibliotekarie.

FILOSOFI

Bo Lindberg

Glömskan – Vård att minnas

KUNGL. VETENSKAPS- OCH VITTERHETS-SAMHÄLLET, GÖTEBORG

154 S. | ISBN 9789198042009

Låt stå!!!

Vad är glömskan annat än ett vilande minne av något upplevt? Jag bläddrar på måfå i ett familjealbum och plötsligt övervåldigas jag av hur jag som treåring vandrar över den smalspåriga järnvägsövergången under lövverket en sommarsolig dag. Jag håller mamma i handen och berättar sånt som treåringar tycker är viktigt – alltså något livsviktigt – och också om jag inte ser hennes ansikte känner jag i hela kroppen förnöjsamheten över att få ha henne för mig själv. Mitt vuxna jag är ett lätt offer för den hastigt framflytande känslan och helt utan förvarning gråter jag som ett litet barn, när nuet förbinds med det förgångna och mamma, död sedan snart 15 år, plötsligt står så levande bredvid mig.

Jag läser en klagande text av psykologiprofessorn Pär Anders Granhag och förstår att jag ovetande ägnat mig åt vad den kognitiva vittnespsykologin kallar för en mental återetablering av en svunnen situation – det avsiktliga bläddrandet i